

22. 3 Days of the Condor, del 1

Hvad er ophavsmændenes “droit moral”-rettigheder værd i praksis? Det blev prøvet i en spektakulær retssag, hvor Sammenslutningen af Danske Filminstruktører (SADF) på vegne af filminstruktør Sydney Pollack havde anlagt sag mod DR for at have vist filmen *3 Days of the Condor* (3 døgn for Condor, 1975) i en pan&scan-version.

Venskabet med filmfolket

Lige fra starten adskilte Laserdisken sig fra landets videoudlejningsforretninger. Da jeg i 1992 åbnede butik i København, blev Laserdisken også synlig for filminteresserede, der holdt til i hovedstadsområdet, og butikken blev besøgt af dem, der betragtede film som mere end et middel til at slå et par timer ihjel. LaserDisc-fans blev som en slags familie, og det gav os flere bonusoplevelser.

Martin Schmidt var en filmglad gut, og det var lykkedes ham at få arbejde på Det Danske Filmstudie i Lyngby, hvor han lavede lidt af hvert. Han inviterede Niels Ole og mig på rundvisning i studierne. Det var et spændende supplement til de rundvisninger, vi havde været på hos Warner og Paramount i Hollywood. Der boede en filminstruktør i hans hjerte, og mens han viste os rundt, fortalte han om sin drøm om at instruere en film, som han gik og rodede med i sin fritid.

Preben Kristensen var en af Laserdiskens første kunder. Vi går helt tilbage til Musikpostens tid, omend der gik nogle år, før det gik op for mig, at han var en del af Linie 3, fordi han købte pr. postordre. Efter åbningen i København kiggede han og Thomas Eje jævnligt ind i butikken. Preben var filmfan om en hals, og han gik meget op i kvaliteten. Da Linie 3's show *Hvor er de 2 andre!!?* skulle udgives på videokassette, var det ikke godt nok for ham.

- Jeg vil have mit show på LaserDisc, om der så kun skal laves ét eksemplar - nemlig til mig, sagde han.

Vi drøftede mulighederne for at sælge showet på LaserDisc, og det endte med at blive til den første og eneste ægte danske LaserDisc-udgivelse. Desværre skete det i en periode, hvor det var pålagt mig at betale en ødelæggende og - viste det sig - ulovlig forbrugsbegrænsende afgift på LaserDisc-pladerne. Showet var mere end to timer langt og måtte fordeles på to plader, så prisen endte med at blive ret høj, men de trofaste fans fik til gengæld dokumentarfilmen *Bag kulisserne med Linie 3* med som bonus.

Da Laserdisken åbnede butik i Århus nogle år senere, var det Preben, der klipede snoren over i en lille ceremoni.

Preben Kristensen signerer den eneste danske LaserDisc-udgivelse.

I slutningen af 80'erne kørte debatten om maltrakteringen af film i tv blandt LaserDisc-fans, og den bredte sig til en stor del af Danmark, da SADF fik den verdensberømte, Oscar-vindende instruktør Sydney Pollacks fuldmagt til at anlægge retssag på hans vegne mod DR for at have vist *3 Days of the Condor*, der er optaget i det brede Panavision-format, i tv i en beskåret pan&scan-version.

Vi kæmpede den samme kamp om respekt for filmkunsten, dog på hver vores front. SADF ville have pan&scan forbudt, mens jeg markedsførte letterbox-udgaverne på LaserDisc, så filmfans i det mindste fik chancen for at vælge dette alternativ.

Copenhagen Film Festival blev i 1993 åbnet med en gallaforestilling af Sydney Pollacks *The Firm* (1993), og Niels Ole og jeg var inviteret med som SADF's gæster. Vi mødte også op til receptionen dagen efter, hvor krænkelserne og retssagen var et tema. SADF viste filmen *What's wrong with this picture?*, som deres amerikanske kolleger havde produceret til illustration af forskellige overgreb. Det var også en lejlighed til at møde Sydney Pollack, stod der i invitationen, men han var blevet forkølet og meldte afbud til stor skuffelse for os og de forsamlede instruktører.

Sekretariatsleder Ebbe Preisler fortalte os, at Sydney Pollack boede på Royal Hotel, så vi smuttede af sted i håbet om at møde ham. Jeg sad i lobbyen og skrev på en besked til ham, da han pludselig dukkede op sammen Jeroen Krabbé, der var på festival for at promovere *King of the Hill* (1993). Det var et stort øjeblik.

Sydney Pollack og Jeroen Krabbé

Retssag imod det halve TV-billede

Af Per Dabelsteen

Det skal være slut med at maltraktere spillefilm i TV med reklameafbrydelser, logoer og forvanskede kopier. Det mener i hvert fald Sammenslutningen af Danske Filminstruktører, der vil udtage stævning mod Danmarks Radio for overtrædelse af ophavsretsloven. Det bliver amerikanske instruktør Sydney Pollacks film *Tre Døgn for Condor* med Robert Redford, der bliver 'prøveklud'.

- Vi har i årevis protesteret imod TV-stationernes ødelæggelse af spillefilm. TV2 har lovet at ændre praksis, men fra DR-TV har vi fået en negativ modtagelse. Derfor vil vi føre denne sag for at få en principiel dom for, hvad man kan og ikke kan, og Sydney Pollack har bemyndiget os til at føre sagen på hans vegne. Hans film er lavet i cinemaScope-format, men i DR-TV blev den vist i en version, hvor

halvdelen af billedet, konstant var skåret væk. Det er totalt ødelæggende for en film, siger Nils Vest, formand for sammenslutningen.

Filmfotografernes Forbund og Dramatikerforbundet bakker op økonomisk, og filminstruktørerne er desuden blevet opmuntret af, at den amerikanske instruktør John Hustons arvinger fornylig har vundet en lignende sag ved den franske højesteret. En TV-station fik dom for, at det var ulovligt at sende en farvelagt version af Hustons sort/hvide klassiker *Asfaltjunglen*.

Filminstruktørerne mener godt, at TV kan vise cinemaScope-film, men så skal det ske i en version, hvor man i stedet for at beskære billedet klemmer det sammen, så der kommer et sort felt foroven og forneden. Det vil aldrig give den samme oplevelse som i en biograf, men er mere acceptabelt, mener instruktørerne.

Politiken, 14. juni 1991

Hvis ikke SADF havde nævnt mig, ville han måske ikke tale med os, men han vidste, hvem jeg var, og vi fik en sludder, mens Niels Ole talte med Jeroen Krabbé. Da han fik at vide, at FDV havde forbudt udlejning af LaserDisc-udgaven af *3 Days of the Condor*, udbrød han uvilkårligt: "Oh no, why would anyone do something like that!"

Nils Vests billeder fra filminstruktørernes picnic på Kalø, 13. maj 1995

Filminstruktørernes St. Bededagstræf i 1995

Vi havde et særligt forhold til S sammenslutningen af Danske Filminstruktører. Vi fulgte med i hinandens retssager, og vi mødtes ved særlige lejligheder. Det var en stor oplevelse for os, da Niels Ole og jeg blev inviteret med til filminstruktørernes St. Bededagstræf den 12.-14. maj 1995 på Den Europæiske Filmhøjskole i Ebeltoft. Det var spændende at se de mange forskellige personligheder samlet ét sted og fantastisk, at arrangementet kunne lade sig gøre. Alle var dybt optaget af deres egne projekter. Det var næsten som om, de kun kunne blive enige om, hvor svært det var at få penge ud af producenterne til de projekter, de hver især brændte for at føre ud i livet.

Nils Malmros havde lige fået en efter danske forhold uhørt stor portion penge til sin næste film, *Barbara*, og det var der flere, som var lidt misundelige over. Han var selv beskeden om det og holdt sig lidt i baggrunden. Weekendens var fuld af seminarer med oplæg og debatter i højskolens biograf, og der sad Nils Malmros for sig selv oppe på bageste række. Da Niels Ole og jeg ikke var filminstruktører og dermed ikke var i konkurrence med nogen, kunne vi tale med dem alle.

Annette Mari Olsen var f.eks. optaget af at skaffe penge til en dokumentarfilm om Hanstholm-præsten Inge-Lise Wagner, og jeg jublede på hendes vegne, da jeg nogle år senere så, at *Man brænder da ikke præster* fik premiere.

Hele weekenden igennem ankom en række spændende kulturpersonligheder, der var inviteret til at holde oplæg om dette og hint. En af dem var Søren Ryge, der lavede improviseret tv langt fra traditionelle planlagte spillefilm. Pudsigt at tænke på, at han dengang sagde, at det var utænkeligt, at han lavede tv om 15 år. Et andet højdepunkt var lørdagens picnic på Kalø Slotsruin. Vi slæbte kassevis af salat og stegte kyllingelår ud på ruinen. Der bredte vi en dug ud og holdt picnic, og sådan hyggede Niels Ole og jeg os med filminstruktørerne.

Lørdag aften var der fest med levende orkester efterfulgt af midnatssurprise. Ingen vidste præcis, hvad det gik ud på, men vi samledes i biografen, og det viste sig at være et særligt "sneak peek" af en dugfrisk ny dansk film, *Sidste Time* af Martin Schmidt. Det var lige præcis den film, han nogle år tidligere havde rodet med og drømt om at få lov til at lave. Cool! Så var det lykkedes for ham!

Filminstruktørernes hjertesag

Retssagen mod DR var ikke blot et trick til at gøre opmærksom på et kunstnerisk problem. Der var reel grund til at tro, at sagen kunne vindes. Danmark bekender sig til “droit d’auteur”-modellen og bryster sig af at respektere de kunstneriske rettigheder, og det er lige præcis, hvad der betyder noget i forbindelse med pan&scan af filmværker.

Ifølge Peter Schønnings værk fra 1995, *Ophavsretsloven med kommentarer* (side 170), er beskyttelsen uoverdragelig, så selvom der foreligger en udtrykkelig aftale, vil en sådan aftale være ugyldig. Selvom ophavsmanden har skrevet under på ikke at gøre det, kan han alligevel kræve sin “droit moral” respekteret.

Den virkelige udfordring for SADF var at få en instruktør til at lægge navn til en retssag. Man kunne som instruktør frygte, at man ved at tage en retssag havde instrueret sin sidste film. Fodboldspilleren Jean-Marc Bosman udfordrede f.eks. de professionelle fodboldklubbers praksis om at forhindre spillerne i at spille i en anden klub, selvom deres kontrakt var udløbet. Han førte sagen til EU-Domstolen og tvang klubberne til at ændre adfærd, men det kostede ham karrieren.

SADF havde i Sydney Pollack, der var verdenskendt for flere store succeser som *Tootsie* (1982) og *Out of Africa* (Mit Afrika, 1985), fundet en instruktør med international status samt mod og lyst til at kæmpe for filmkunsten.

Christian Braad Thomsen, der sad i SADF’s arbejdsgruppe om retssagen, forklarede i Information princippet om, at man i Danmark skal følge dansk lov, også selvom der gælder andre love i andre lande. Den argumentation er svær at skelne fra Johan Schlüters, da han ville have Erik Viuff Christiansens udlejning forbudt, selvom udlejning var tilladt i England, hvorfra filmene var importeret (side 103). Det var ret beset et argument, der allerede havde vundet gehør ved domstolene.

Filminstruktører stævner DR

Det er den amerikanske instruktør Sydney Pollack, der har givet den danske instruktør-sammenslutning autorisation til at stævne DR, der har vist hans *Tre døgn for Condor* i en scannet version. Med Pollack har man fundet et navn med tilstrækkelig prestige og status til, at det vil vække international genklang, hvis en afgørelse går DR imod. Og sammenslutningen er ikke i tvivl om, at vindes sagen, vil den kunne danne præcedens.

Det springende punkt er, at Pollack og andre amerikanske instruktører ikke kan føre en tilsvarende sag i USA, hvor ophavsretten følger pengene, altså producenterne, og ikke kunstneren. Men, siger Christian Braad Thomsen fra instruktørsammenslutningen, i Danmark gælder dansk lov, og ‘ligesom hash ikke må indføres i Danmark, heller ikke fra et evt. land, hvor hash er legaliseret, så må man kunne hævde, at man heller ikke herhjemme må vise film på en måde, der krænker den kunstneriske anseelse og egenart, selvom filmen kan vises i den scannede version i andre lande med en anden lovgivning’.

Videobranchen også indblandet

DR havde vist filmen i pan&scan og var derfor den primære synder. Pathé-Nordisk Film var også sagsøgt for at have leveret pan&scan-versionen, så det var en form for skæbnens ironi, at Johan Schlüter i egenskab af advokat for Nordisk Film blev mødt med sine egne argumenter.

Filminstruktørerne håbede, de kunne revolutionere den måde, hvorpå film blev vist i fjernsynet. "Retssagen skal bruges til at sikre instruktørerne mod kunstnerisk vandalisme," sagde Ebbe Preisler til Jyllands-Posten. Det gjaldt også videomarkedet.

Her var der hverken forståelse for problemet eller hjælp at hente. FDV's formand, Henrik Fabricius-Bjerre, havde ikke meget til overs for filminstruktørernes forsøg på at hæve kvalitetsniveauet. For ham var det uden betydning, hvordan filmene blev kopieret. Han var tilfreds med at sende det ud, som blev leveret fra udlandet. "Der vil altid være kunstspecialister, som går op i de små detaljer," udtalte han til pressen. Se nedenfor: Udover, at overblikket og hele personer fuldstændig forsvinder, forsvinder også enhver fornemmelse af billedkomposition.

Letterbox-versionen på LaserDisc

Udlandet følger retssag mod DR

Af JESPER STEINMETZ

■ Når de danske filminstruktører til efteråret indleder retssag mod Danmarks Radio, vil instruktører over hele verden spændt følge udfaldet. Vinder de sagen, står videobranchen for skud.

Filminstruktørerne kræver DR dømt for at overtræde ophavsretsloven, fordi tv-stationen flere gange har vist bredlærredsfilm i kraftigt beskærede versioner. De danske instruktører rejser sagen på vegne af Woody Allen, Sydney Pollack og danske Ole Roos.

»Retssagen er historisk, og amerikanerne vil bruge afgørelsen til at sikre deres egne instruktører mod kunstnerisk vandalisme,« siger sekretariatsleder Ebbe Preisler, Sammenslutningen af Danske Filminstruktører.

Hverken USA eller England har en ophavsretslov. Når instruktøren har klippet filmen færdig, er filmens videre skæbne i hænderne på filmselskabet. Derfor kan distributører og tv-stationer indbyrdes aftale at farvelægge Gøg og Gokke eller at klippe John Cleese ud af "Halloj på Badhotellet", som det skete i USA.

Amerikanernes aktuelle rettighedsproblem er opstået efter, at den japanske elektronikkoncern, Sony, for nogle år siden købte filmselskabet Columbia.

»Japanerne bestemmer over hele Columbias filmager. Og man kunne for eksempel tænke sig, at de gerne så det japanske flag fjernet fra slutningen af "Broen over floden Kwai",« forklarer Ebbe Preisler.

Videofilmenes tur

De danske instruktører vil efter sagen mod DR vende skytset mod videofilmen. Omkring hver fjerde video er kopieret fra cinemaScope - bredlærred - film, så kun en tredjedel af det originale billede er tilbage.

Den danske videobranch imødeser dog et sagsanlæg med sindsro.

»Vi sender det ud, vi modtager fra vore udenlandske leverandører,« siger formanden for De danske Videogramdistributører, Henrik Fabricius-Bjerre.

»Jeg tror, at det er et fåtal af forbrugerne, der lægger mærke til, hvordan filmene er kopieret. Men der vil altid være kunstspecialister, som går op i de små detaljer.«

Jyllands-Posten, 10. marts 1993

Pan&scan-versionen på VHS

Information, 21. januar 1997

Domsforhandlingen

Der gik adskillige år, før sagen var klar til domsforhandling. Ifølge Ebbe Preisler skyldtes det bl.a., at der var problemer med at skaffe Sydney Pollacks oprindelige instruktørkontrakt, og det var i sagens natur relevant at få undersøgt, hvad Sydney Pollack havde givet tilladelse til, så det måtte tage den tid, det nu måtte tage.

Sagen var blevet henvist til landsretten på grund af dens principielle karakter, og domsforhandlingen startede omsider i Østre Landsret mandag den 20. januar 1997, hvor Bo Lynnerup, chef for DR's indkøbsafdeling, da filmen blev sendt, afgav forklaring, og hvor Sydney Pollack selv mødte op i retten, som var fyldt til bristepunktet med tilhørere for at høre ham fortælle om filminstruktørens værktøjer.

3 Days of the Condor blev vist i sin helhed i det korrekte letterbox-format, hvorefter udvalgte scener blev vist i pan&scan, og Sydney Pollack forklarede, hvad han ville opnå med de enkelte scener.

I en scene står Robert Redford i døråbningen og taler med sin chef. Chefen er filmet, mens han vander sine planter på kontoret. Efter samtalen vender Robert Redford sig imod den plante, der har fyldt halvdelen af billedet, og siger denne afskedsreplik:

“Better get the tolmieas moved closer to the light, doctor. You’re getting a blight on the leaf.”

Pointen med dette var at beskrive hans brede interessefelt og store almene viden som et karaktertræk, men i pan&scan-versionen ses planten slet ikke, og replikken er derfor i bedste fald meningsløs.

»Det var slet ikke min film, der blev vist,« hævdede filmens instruktør Sydney Pollack i går, da han blev forhørt i det spektakulære første retsmøde i sagen Pollack vs. Danmarks Radio.

»Det er svært på kort tid at forklare noget så indviklet,« sagde Pollack, »en instruktørs funktion er at fortælle filmen, og et af de primære værktøjer er at udvælge helt præcis, hvad publikum skal se.«

»Man kan via billedkomposition skabe indtryk af nervøsitet eller afslappethed; man kan skabe rytme, tempo og fremdrift.«

Redfords paranoia

Efter gennemgang af diverse kameravinkler sagde Pollack henvendt til dommerpanelet: »Hvis jeg skulle skyde (shoot) jer tre og valgte at køre kameraerne lidt ned, så lyset skinnede ind i linsen, ville I fremstå mere betydningsfulde eller farlige, end hvis jeg tog billeder, hvor I bare kiggede på mig. Det, der ses inden for rammen i en film, er akkumulationen af selve fortællingen. Kunstværkerne på Robert Redfords kontor fortæller om hans mangefacetterede interesser. Han er en almindelig mand, der i løbet af fortællingen skal gøre noget overmenneskeligt. Fra starten er det min hensigt at lade publikum forstå ubevidst, at hans interessefelt er universel. I den panscannede version er detaljerne fra kontoret skåret væk, og det går igen hos alle karaktererne filmen igennem.«

»Tre døgn for Condor er en skildring af paranoia,« forklarede Pollack, »man ser Redfords ansigt i kontrast til andre ansigter, og hele tiden er man i tvivl om, hvem der er ven og hvem fjende. Den pointe forsvinder, når alt andet end Redford skæres væk.«

»Billedkomposition er instruktørens primære og helt essentielle værktøj, desuden bliver den et udtryk for den enkelte instruktørs personlige stil,« sagde Pollack, »hvis man ændrer kompositionen i én af mine film og udsender den i mit navn, så er det en løgn.«

Med Sydney Pollack til pressemøde

Efter Sydney Pollacks vidneforklaring havde SADF arrangeret pressemøde, og det stod Ebbe Preisler for. Jeg kørte med ham i hans bil til pressemødet, og på vejen stillede han mig pludselig et spørgsmål:

- Der er en ting, der har undret mig, men det kan du måske fortælle mig. Hvorfor har de så meget imod parallelimport i Kulturministeriet?

Jeg var forbløffet over spørgsmålet, for selvom jeg godt kunne mærke, at Kulturministeriet stod på Johan Schlüters side, var det ikke noget, der blev talt højt om. Jeg spurgte tilbage:

- Har de noget mod parallelimport?

- De *hader* parallelimport, sagde han med eftertryk. - Det har altid undret mig, at der er så megen modstand mod parallelimport. Vi synes, du gør det helt rigtige.

Det var en slags lettelse at få bekræftet, at det ikke kun var i min fantasi, at Kulturministeriet var lige så meget min modstander, som Johan Schlüter var det. Spørgsmålet indikerede, at det også var Ebbe Preislers indtryk.

Ebbe Preisler og SADF var ganske vist placeret i periferien af magtens cirkel, men han kendte alle de centrale spillere. Han havde mødt Peter Schønning, fordi de begge var med i Samråd for Ophavsret, og han kendte J. Nørup-Nielsen, som siden var blevet forfremmet til kontorchef i Kulturministeriet.

Jeg kunne ikke lade være med at spørge til forholdet mellem J. Nørup-Nielsen og Johan Schlüter, og hans svar var forbløffende direkte.

- J. Nørup-Nielsens dør står altid åben for Johan Schlüter. Han er jo afhængig af hans rådgivning, sagde Ebbe Preisler, som var det den største selvfølge.

Vi ankom i god tid til pressemødet. I lang tid var Ebbe Preisler og jeg alene med Sydney Pollack. Det var en fantastisk chance for at tale med ham, men jeg holdt mig beskedent (læs: genert) tilbage og forstyrrede ham ikke, mens han forberedte sig på at tale til pressen. Jeg fik dog talt lidt med ham igen.

Efterhånden dukkede pressekorpsset op, der kom kamera på, og jeg satte mig diskret ude i siden og iagttog forestillingen. Det var mere end tre år siden, at jeg havde talt med ham på Royal Hotel om forbuddet mod udlejning af LaserDiscs, men han havde åbenbart en god hukommelse, for pludselig pegede han på mig og begyndte at fortælle om det groteske forbud mod udlejningen af den originale version af *3 Days of the Condor* på LaserDisc. TV2 drejede kameraet imod mig, og et kort sekund følte jeg mig som lidt af en stjerne. Jyllands-Posten tog den lille episode med i avisens efterfølgende artikel.

Han er under sit besøg i København blevet bekendt med endnu en absurd detalje i sin kamp for at få sine film vist på TV i det oprindelige format: En dansk importør af laser videofilm har fået forbud mod at udleje den originale letterbox udgave af "3 døgn for Condor", fordi der allerede findes en panscannet videoudgave på markedet, som den amerikanske producent har godkendt.

»Det er jo grotesk, at importøren ikke kan få lov til at udleje den korrekte udgave af min film,« kommer det harmdirrende fra Pollack, der i sin iver efter at fremlægge sine synspunkter erkender, at han næsten lyder som en politiker.

Jyllands-Posten,
22. januar 1997

Landsrettens dom, sag nr. B-0192-92

Dommen faldt den 4. april 1997, og rettens tre dommere, Morving, Vagn Joensen og Jette Hoelgaard-Nielsen, havde forstået Sydney Pollacks pointe. De var klare i beskrivelsen af de kunstneriske overgreb.

Ordvalget i dommen med vendinger som "lemlæstet", "detaljer af betydning for personkarakteristikken er udgået" og "der er opstået uoverensstemmelser mellem billeder og dialog" efterlader ikke plads til tvivl.

Til gengæld sprang kæden fuldstændig af under anvendelsen af § 3, stk. 3.

Sydney Pollacks påstand

Sagsøgte, Danmarks Radio, tilpligtes at anerkende, at sagsøgte i henhold til ophavsretslovens § 3, stk. 2 og 3, har været uberettiget til at vise sagsøgerens film "3 Days of the Condor" i beskåret version.

- - -

DR's indkøbschef Bo Lynnerups forklaring

Stationen får udelukkende negative henvendelser fra seerne, når film sendes i letterbox-format. Vidnet husker ikke at have modtaget klager over, at en film var pan/scannet. Tabes nærværende sag, får det stor betydning for sagsøgte, idet man udelukkes fra at sende film, der er pan/scannet, og som kan sendes hos konkurrenter, eksempelvis TV3. Udover Sydney Pollack og Woody Allen har ingen instruktører klaget over pan/scannede versioner.

- - -

Landsrettens bemærkninger

Tilpasningen ved pan/scanning af sagsøgerens widescreen film til TV formatet har medført bortskæring af en betydelig del af billederne med den følge, at billedkompositionen i en række sekvenser må betegnes som lemlæstet, at detaljer af betydning for personkarakteristikken er udgået, og at der er opstået uoverensstemmelse mellem billeder og dialog.

Da den omfattende beskæring ikke har været teknisk nødvendig for at muliggøre filmens visning på TV, idet filmen har kunnet vises i det originale format omend i et mindre billede end TV skærmen, findes sagsøgtens udsendelse af filmen i den beskårne form herefter at indebære en krænkelse af sagsøgerens kunstneriske anseelse og egenart efter ophavsretslovens § 3, stk. 2, medmindre det må lægges til grund, at sagsøgeren har frafaldet sin ret, jf. § 3, stk. 3.

Efter instruktørkontrakten har producenten været berettiget til ved klipping og redigering at udarbejde en særlig TV-version af filmen. Som forklaret af sagsøgeren var pan/scanning også i 1975 den i praksis anvendte metode til tilpasning af biografilm til TV mediet, og det måtte anses som en nærliggende mulighed, at TV rettighederne til sagsøgerens film ville blive udnyttet. Sagsøgerens accept af de nævnte bestemmelser i instruktørkontrakten, der angår en efter art og omfang afgrænset brug af filmen, findes herefter også at have omfattet eventuel pan/scanning af filmen.

Sydney Pollacks accept

Kontrakten med Sydney Pollack er en standardkontrakt. Alle instruktører underskriver en sådan kontrakt for at få den opgave at instruere en film. Sydney Pollack fortalte i retten, hvor simpelt det er: "Enten skriver man under på betingelserne, eller også finder filmselskabet en anden til at instruere filmen."

Producenten er arbejdsgiveren med den økonomiske magt, og Sydney Pollack havde som alle andre instruktører skrevet under på, at filmen kunne udnyttes på en række måder - formentlig på alle de måder, man kunne komme i tanker om - men pan&scan af filmen var end ikke nævnt i kontrakten. Der stod kun, at der ved klipping og redigering måtte udarbejdes en tv-version af filmen. Det kunne gøres uden pan/scanning - og billigere, idet pan&scan kræver en teknikers medvirken. Det fremgår endvidere af dommen, at det ikke var teknisk nødvendigt at beskære filmen for at vise den på tv.

Er det virkelig berettiget at påstå, at Sydney Pollack havde givet tilladelse til pan&scan, alene fordi han accepterede, at filmen blev vist på tv? På baggrund af dommernes egne beskrivelser af overgrebene kan jeg ikke være mere uenig.

Det blev hånligt sagt om Sydney Pollack, at han måtte have levet på månen, hvis han ikke havde anset det som en nærliggende mulighed, at filmen ville blive udsat for pan/scanning. Det er uden tvivl rigtigt, men det betyder ikke nødvendigvis, at det skete med hans accept.

Det samme kunne siges om Warner Brothers i udlejningssagen mod Erik Viuff Christiansen: De måtte have levet på månen, hvis de ikke havde anset det som en nærliggende mulighed, at deres udgivne videokassetter ville blive udlejet, for det blev de i millionaler både i Danmark og i England. Udlejning af videokassetter var lige så almindeligt, som pan/scanning af film var det til brug for tv og video. Det blev på den baggrund fra Erik Viuff Christiansens side anført, at Warner Brothers derfor måtte have accepteret, at videokassetterne blev udlejet.

Nej, sagde dommerne om producentens samtykke; en tilladelse til udlejning skal være eksplicit.

Men da det kom til lovens krav om ophavsmandens samtykke, var situationen modsat. Dommerne lagde nu uden videre til grund, at ophavsmandens samtykke var givet implicit. Også selvom ophavsmanden selv bestred, at det var tilfældet.

Betydningen af formuleringen af § 3, stk. 3

"Sin ret efter denne paragraf" står der i stk. 3. Jeg vil stille spørgsmålet: Hvordan kan man frafalde en særlig ret, medmindre man har kendskab til, at man har den særlige ret? I sagens natur bør det være en forudsætning, at man i det mindste har kendskab til, at man har en sådan ret. Formuleringen af § 3, stk. 3, bør indebære, at der kræves et frafald af retten med henvisning til paragraffen, der sikrer denne ret. Eller at frafaldet som minimum sker med henvisning til den pågældende ret. Ellers er det jo umuligt positivt at frafalde "sin ret efter denne paragraf".

Betydningen af en særlig ret

Da EU-Domstolen underkendte generaladvokaten i Warner-sagen mod Erik Viuff Christiansen, var det med henvisning til respekten for folkestyret.

Hvis et flertal i Folketinget har givet en særlig ret til nogen, vil denne ret miste sit indhold, hvis ikke den respekteres, sagde EU-Domstolen, selvom “en særlig udlejningsret for filmværker” dengang var opspind. Ophavsretslovens § 3, stk. 3, var derimod en ægte bestemmelse, som Folketingets flertal havde ønsket, og dens virkning blev uden videre ophævet af de tre dommere i Østre Landsret.

Kan producenten ikke bare skrive i kontrakten, at “instruktøren overdrager alle rettigheder” og slippe for bøvl? Nej, for en så generel regel vil reelt undergrave folkestyret. Det vil forhindre den lovgivende forsamling i at give ophavsmænd rettigheder, for de vil pr. automatik havne hos producenterne. Derfor skal det fremgå af den enkelte kontrakt, hvad der overdrages.

Det var også tilfældet, da Walt Disney hyrede den veletablerede sangerinde Peggy Lee til at skrive sange og lægge stemmer til *Lady and the Tramp* (Lady og Vagabonden, 1955).

Hun skrev teksterne til seks sange, og hun lagde stemme til fire af filmens figurer. For den ikke ubetydelige kunstneriske indsats fik hun \$3.500. Hun havde overdraget rettighederne til at vise filmen i biografene og i tv, men man havde ikke forudset videomarkedets opståen, og derfor havde hun selvfølgelig ikke overdraget videorettighederne. Walt Disney Studios tjente mere end \$35.000.000 på videoudgivelsen, men selskabet mente ikke, at Peggy Lee var berettiget til en andel. Hun var jo blevet betalt. En domstol i Los Angeles var ikke enig, og selskabet blev dømt til at betale \$3,83 millioner til hende.

Det er bemærkelsesværdigt, at det skete i USA, der bekender sig til copyright-lovgivningen, og tilsvarende bemærkelsesværdigt, at danske dommere ignorerer ophavsmændenes rettigheder, selvom vi i Danmark officielt støtter kunstnerne.

denkskjultekorrupsion.dk/video7

En efter art og omfang afgrænset brug af værket

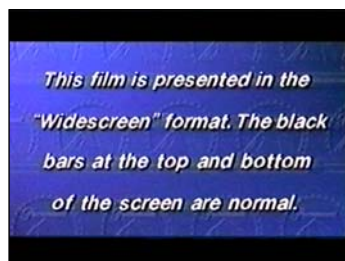
Hvordan kom retten frem til, at der var tale om en “efter art og omfang afgrænset brug af filmen”? Det fremgår ikke. Det er blot nævnt i en bisætning som noget, der hverken kan diskuteres eller bestrides, men det hænger faktisk ikke sammen. Blot afsnittet før havde retten kaldt det “en omfattende beskæring”, og den havde præciseret, at det ikke var nødvendigt for at vise filmen på tv! Konklusionen står også i modsætning til bemærkningen i det første afsnit, hvor billedkompositionen betegnes som “lemlæstet”. Denne lemlæstelse fandt sted hele filmen igennem, og da filmen ikke vises i biografene mere, kan man kun se den på tv. Det er en gåde, hvordan retten kunne konkludere, at der var tale om en *afgrænset* brug af filmen!

Min plan for en eventuel ankesag

Jeg foreslog SADF at appellere dommen, og at der for Højesteret blev gjort mere ud af sagens samfundsmæssige betydning. Der var en snert af “mig, mig, mig” over instruktørerne. DR havde fremstillet det sådan, at Sydney Pollack og Woody Allen var et par forkælede primadonnaer, og at det kun var de to, der gik op i spørgsmålet. Det blev der protesteret imod fra de tilhørende instruktører, og så fik Anders Refn lov til at sætte sig i vidneskranken og forklare, at hans protest havde bevirket, at *Strømer* (1976) i en pan&scan-version blev fjernet fra videomarkedet.

Ifølge Bo Lynnerup var det nærmest “public service” at sende pan/scannede versioner, for det ville folk have. Det var letterbox-versionerne, folk klagede over. DR frygtede at blive stillet ringere i konkurrencen med TV3, der frit og uhemmet kan sende pan/scannede film til danskerne, fordi selskabet er baseret i udlandet.

Er det måske ikke “public service” at vise ikke-lemlæstede værker og i den forbindelse forklare seerne baggrunden for de sorte bjælker? Det er min erfaring fra Laserdisken, at ganske få seere bevidst foretrækker en halv, lemlæstet film, men de vidste ikke bedre. Kunne man ikke begrænse antallet af klager med oplysning?

Danmark vil jo gerne være foregangsland, og Folketinget har af kulturelle hensyn forbudt, at spillefilm afbrydes af reklameblokke. Selvfølgelig stiller det TV2 ringere i konkurrencen med TV3, der lystigt lader spillefilm afbryde af reklamer, men dér har Folketinget altså valgt side til fordel for filmkunsten. TV2 har dog overlevet. Mon ikke også DR ville overleve et krav om at respektere ophavsmændenes kunstneriske rettigheder?

Jeg ville gøre mere ud af formålet med § 3, stk. 3, nemlig at det ikke kun er af hensyn til kunstnerne, at lovgiver har frataget dem retten til at frafalde deres ret efter § 3, stk. 3. Der er et samfundsmæssigt hensyn, som går videre end hensynet til kunstnerne. Det har samfundsmæssig betydning, at § 3, stk. 3, respekteres.

Det andet formål - at beskytte ophavsmanden mod at give afkald på de ideelle rettigheder i den situation, hvor han er den svage part i et aftaleforhold - er heller ikke respekteret af dommerne. Hvordan man end ser på situationen, satte de tre dommere sig over Folketinget for at hjælpe DR.

SADF valgte ikke at appellere. Ebbe Preisler fortalte, at retssagen havde været ret dyr, og SADF var tilfreds med at få statueret, at der var tale om en krænkelse. For dem var det en halv sejr, at dommerne havde brugt så stærke ord. Særligt var de begejstrede for ordet “lemlæstet”. Sagen havde fået megen opmærksomhed, og TV2 meddelte som konsekvens, at stationen ikke ville vise pan/scannede film, og DR lovede at gøre alt for at undgå det. Det mærkede jeg selv i de efterfølgende år, hvor det kunne ske, at DR bad mig om at levere en letterbox LaserDisc, der så blev sendt i tv i stedet for den pan&scan-version, som producenten havde leveret!

Laserdiskens tilladelse til at udleje *3 Days of the Condor*

Sydney Pollack udviste i Østre Landsret og på det efterfølgende pressemøde et så stærkt engagement, at der ikke var tvivl om, at det var ægte. Jeg fik den idé at bruge hans gejst og interesse i vores fælles kamp om respekt for filmkunsten til at fremme de rigtige versioner af filmene, så jeg spurgte, om han ville give mig et skriftligt samtykke til at udleje LaserDisc-versionen af *3 Days of the Condor*.

FDV og Warner havde i retssagen mod mig blankt afvist, at det var nødvendigt at dokumentere, at ophavsmændene havde overdraget deres udlejningsret til dem, men hvor cool ville det ikke være, hvis jeg som den eneste videoudlejer i verden kunne fremvise den verdensberømte filminstruktør Sydney Pollacks skriftlige og personlige tilladelse til at udleje *3 Days of the Condor* på LaserDisc? Ikke desto mindre var det mig, der ifølge FDV udlejede "uden ophavsmandens samtykke". Jeg skrev et udkast til den tilladelse, jeg havde brug for, hvorefter Sydney Pollack tilføjede, at han *ikke* ønskede, at pan&scan-versionen blev udlejet eller vist.

Lad mig bare afsløre, at dommerne var ligeglade. Alle retssager i de følgende 20 år viste, at ophavsmændenes rettigheder ikke er det papir værd, loven er trykt på. Det vil blive uddybet i de kommende kapitler. Mødet med Sydney Pollack var for mig ikke desto mindre et moralsk skulderklap og en god oplevelse.

DATE: February 5, 1997
 FROM: Sydney Pollack
 TO: Laserdisken
 Att: Hans Kristian Pedersen
 Prinsensgade 38
 DK-9000 Aalborg

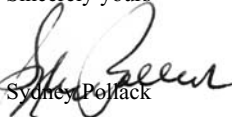
**MIRAGE
 ENTERPRISES**
 Paramount Pictures
 5555 Melrose Avenue
 Los Angeles, CA 90038
 213-956-5600
 Fax 213-862-1166

Regarding the film "**3 Days of the Condor**" and courtcase
The Association of Danish Videogram Distributors vs.
 Laserdisken:

As the director of the film "3 Days of the Condor" I hereby consent to the rental of the letterbox LaserDisc version of this film in Denmark inasmuch as my personal consent is needed according to the Danish or European copyright laws.

By the same copyright laws, to the extent that they apply, it is my wish that the film **not** be seen in the pan/scan version currently being rented, or in any pan/scan version in any other medium.

Sincerely yours

 Sydney Pollack

Sydney Pollack til Laserdisken, 5. februar 1997